

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT

KIM SƠN TRÚC

**GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ
TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG
TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH HÀ GIANG**

Chuyên ngành : Luật hình sự và tố tụng hình sự

Mã số : 60 38 01 04

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2015

**Công trình được hoàn thành
tại Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội**

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Văn Tuấn

Phản biện 1:

Phản biện 2:

**Luận văn được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận văn, họp tại
Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội.**

Vào hồi giờ, ngày tháng năm 2015.

**Có thể tìm hiểu luận văn
tại Trung tâm thông tin - Thư viện Đại học Quốc gia Hà Nội Trung
tâm tư liệu - Khoa Luật Đại học Quốc gia Hà Nội**

MỤC LỤC CỦA LUẬN VĂN

	Trang
<i>Trang phụ bì</i>	
<i>Lời cam đoan</i>	
<i>Mục lục</i>	
<i>Danh mục các bảng</i>	
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ	8
1.1. Khái niệm, ý nghĩa của giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	8
1.1.1. Khái niệm giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	8
1.1.2. Ý nghĩa của giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	18
1.2. Bản chất và phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	20
1.3. Khái quát lịch sử quy định của pháp luật Việt Nam về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	26
1.3.1. Giai đoạn từ 1945 đến 1988	26
1.3.2. Giai đoạn từ 1988 đến nay	27
1.4. Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong luật tố tụng hình sự một số nước trên thế giới	30
1.4.1. Bộ luật Tố tụng hình sự của liên bang Nga	30
1.4.2. Luật tố tụng hình sự của nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa	33
1.4.3. Luật Tố tụng hình sự của nước Cộng hòa Pháp	35
1.4.4. Luật Điều tra và tố tụng hình sự của Vương quốc Anh	38
Chương 2: QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH HÀ GIANG	40
2.1. Quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	40
2.1.1. Những quy định chung	40
2.1.2. Về tách việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	42

2.1.3. Về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	44
2.2. Thực tiễn áp dụng quy định pháp luật về việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang	67
2.2.1. Tình hình giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang	67
2.2.2. Hạn chế trong việc áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang và nguyên nhân	75
Chương 3: YÊU CẦU VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ ÁP DỤNG QUY ĐỊNH VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ TRONG LUẬT TỐ TỤNG HÌNH SỰ VIỆT NAM	86
3.1. Yêu cầu về nâng cao hiệu quả áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	86
3.2. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự	89
3.2.1. Về lập pháp	89
3.2.2. Về áp dụng pháp luật	93
3.2.3. Về công tác cán bộ	96
KẾT LUẬN	99
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	102

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Hoạt động xét xử là hoạt động có tính đặc thù và chỉ do Tòa án thực hiện. Do đó, yêu cầu tối cao và cũng là cái mốc để đánh giá hiệu quả của công tác xét xử là phải khách quan, toàn diện và đầy đủ; xét xử đúng người, đúng tội, đúng pháp luật; không bỏ lọt tội phạm, không làm oan người vô tội. Đồng thời với việc giải quyết vụ án hình sự, pháp luật Việt Nam cho phép Tòa án giải quyết cả vấn đề dân sự liên quan đến tội phạm. Công dân không chỉ được pháp luật bảo vệ về tính mạng, sức khỏe mà cả tài sản, danh dự và nhân phẩm... Yêu cầu xét xử đối với vụ án hình sự không chỉ là giải quyết tốt về mặt hình sự mà cần giải quyết tốt cả vấn đề dân sự có liên quan.

Có thể nói, giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là vấn đề phức tạp cả về lý luận và thực tiễn áp dụng. Vì vậy, việc tiếp tục nghiên cứu sâu sắc hơn nữa những vấn đề lý luận và đặc biệt là thực tiễn về "giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự", đồng thời đánh giá việc áp dụng vấn đề này trong thực tiễn áp dụng là cần thiết. Do đó, việc nghiên cứu, đánh giá từ thực tiễn áp dụng nguyên tắc này trên phạm vi địa bàn tỉnh Hà Giang để đưa ra những kiến giải lập pháp và các giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng các quy phạm về vấn đề này trong giai đoạn hiện nay không những có ý nghĩa lý luận - thực tiễn và pháp lý quan trọng, mà còn là vấn đề mang tính cấp thiết. Đây cũng là lý do luận chứng cho việc bản thân quyết định chọn đề tài "*Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự và thực tiễn áp dụng trên địa bàn tỉnh Hà Giang*" làm luận văn thạc sĩ luật học của mình.

2. Tình hình nghiên cứu

Quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự đã được nghiên cứu ở nhiều phương diện, phạm vi khác nhau nhằm làm sáng tỏ các vấn đề mang tính chất lý luận và thực tiễn được công bố như:

Cấp độ luận văn thạc sĩ luật học có đề tài "*Nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*" của Nguyễn Thị Thu Hương bảo vệ năm 2009 tại Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội.

Ngoài ra, một số tác giả cũng đã công bố những bài báo khoa học đề cập đến các vấn đề về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự như: Đinh Văn Quế, "*Vấn đề kháng nghị giám đốc thẩm về "dân sự" trong vụ án hình sự*", Tạp chí Tòa án nhân dân, số 9, 2005; Đỗ Văn Đại, "*Bàn về việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Kiểm sát, số 9, 2007; Nguyễn Xuân Đăng, "*Giải quyết trách nhiệm dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Tòa án nhân dân, số 21, 2005; Nguyễn Văn Tuấn, "*Bản chất và phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Dân chủ và pháp luật, số 8, 2011; Nguyễn Văn Tuấn, "*Thủ tục giải quyết việc kiện dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Dân chủ và pháp luật, số 9, 2011; Hoàng Thị Sơn, "*Việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Luật học, số 6, 1998; Trọng Tài, "*Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm đều xác định sai vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Tòa án nhân dân, số 6, 2006; Nguyễn Ngọc Chí: "*Bàn về nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự*", Tạp chí Khoa học Đại học Quốc gia Hà Nội, Luật học 26, 2010 v.v...

Trên cơ sở nghiên cứu cho thấy, các tác giả chủ yếu nghiên cứu ở từng khía cạnh của vấn đề. Hiện nay chưa có một cuốn giáo trình, sách chuyên khảo, bình luận chuyên biệt, tổng hợp đầy đủ về vấn đề này. Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự chủ yếu mới chỉ được nghiên cứu riêng chủ yếu qua các bài viết của các nhà khoa học. Hiện nay cũng chưa có công trình nào nghiên cứu về việc giải quyết vấn đề dân sự trong thực tiễn giải quyết các vụ án hình sự phát sinh trên địa bàn tỉnh Hà Giang. Do vậy, giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự cần được quan tâm nghiên cứu hơn nữa để chế định này ngày càng hoàn thiện, góp phần nâng cao hiệu quả trong thực tiễn giải quyết các vụ án hình sự, góp phần vào công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm trong giai đoạn hiện nay trên cả nước nói chung và thực tiễn áp dụng trên địa bàn tỉnh Hà Giang nói riêng.

3. Mục đích, nhiệm vụ và phạm vi nghiên cứu của luận văn

3.1. Mục đích nghiên cứu

Mục đích của luận văn là nghiên cứu các quy định của pháp luật về thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự và tổng hợp các quan điểm

của các nhà khoa học đã nghiên cứu về vấn đề này để làm sáng tỏ bản chất của việc giải quyết vấn đề dân sự trong các vụ án hình sự gồm: những vấn đề chung nhất về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự như khái niệm, bản chất và ý nghĩa, phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự cũng như thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự...

Trên cơ sở nghiên cứu các quy định pháp luật về thủ tục giải quyết vấn đề dân sự và thực tiễn áp dụng các quy định pháp luật về thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang, luận văn đưa ra những giải pháp nhằm hoàn thiện và nâng cao hiệu quả trong thực tiễn áp dụng các quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Từ mục đích nghiên cứu nêu trên, luận văn có những nhiệm vụ chủ yếu sau:

- Nghiên cứu một số vấn đề chung về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, như: Khái niệm, ý nghĩa nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự; bản chất và phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự v.v...

- Nghiên cứu các quy định chung về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự theo quy định của pháp luật tố tụng hình sự Việt Nam; thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự và thực tiễn áp dụng trên địa bàn tỉnh Hà Giang.

- Đưa ra các kiến nghị, đề xuất một số quan điểm và giải pháp hoàn thiện về quy định giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong pháp luật tố tụng hình sự hiện hành, cũng như những giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng của quy định này trong thực tiễn.

3.3. Phạm vi nghiên cứu

Luận văn nghiên cứu và giải quyết những vấn đề lý luận chung về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự theo luật tố tụng hình sự Việt Nam, kết hợp với việc nghiên cứu, đánh giá tình hình áp dụng quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong giải quyết vụ án hình sự trong thực tiễn xét xử của Tòa án hai cấp trên địa bàn tỉnh Hà Giang và những nguyên nhân tồn tại, hạn chế để kiến nghị những giải pháp hoàn thiện luật thực định và nâng cao hiệu quả áp dụng quy định giải quyết vấn đề dân sự trong thực tiễn xét xử các vụ án hình sự.

Về thời gian: Luận văn nghiên cứu thực tiễn áp dụng việc giải quyết vấn đề dân sự trong quá trình xét xử các vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang trong 05 năm (2010 - 2014).

4. Phương pháp luận và các phương pháp nghiên cứu

Đề tài được thực hiện trên cơ sở phương pháp luận chủ nghĩa duy vật lịch sử và chủ nghĩa duy vật biện chứng mác-xít, tư tưởng Hồ Chí Minh về Nhà nước và pháp luật, quan điểm của Đảng và Nhà nước ta về xây dựng Nhà nước pháp quyền, về chính sách hình sự, về vấn đề cải cách tư pháp được thể hiện trong các Nghị quyết Đại hội Đảng VIII, IX, X và các Nghị quyết số 08-NQ/TW ngày 02/01/2002, Nghị quyết số 49-NQ/TW ngày 26/5/2005 về Chiến lược cải cách tư pháp đến năm 2020 của Bộ Chính trị.

Trong quá trình nghiên cứu đề tài, tác giả luận văn đã sử dụng các phương pháp cụ thể và đặc thù của khoa học luật hình sự như: phương pháp phân tích và tổng hợp; phương pháp so sánh, đối chiếu; phương pháp diễn dịch; phương pháp quy nạp; phương pháp thống kê, điều tra xã hội học để tổng hợp các tri thức khoa học luật hình sự và luận chứng các vấn đề tương ứng được nghiên cứu trong luận văn.

5. Những điểm mới và đóng góp của luận văn

Về mặt lý luận: Kết quả nghiên cứu của luận văn sẽ giúp xác định được khái niệm, nội dung, thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự từ đó đưa ra những kiến nghị về mặt lập pháp nhằm xây dựng và hoàn thiện quy định giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự. Việc xây dựng các quy phạm pháp luật phù hợp, đầy đủ, có hệ thống sẽ là cơ sở pháp lý quan trọng để giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự.

Về thực tiễn: Nghiên cứu một cách khá toàn diện và có hệ thống về việc áp dụng các quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang, phân tích những vấn đề chung về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh, từ đó đưa ra những hạn chế, nguyên nhân của nó trong việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn, nêu lên những điểm bất cập trong các quy định của pháp luật hình sự và tố tụng hình sự hiện hành về vấn đề này, đồng thời đưa

ra những giải pháp, kiến giải để nâng cao hiệu quả áp dụng nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong luật tố tụng hình sự Việt Nam và trong thực tiễn thi hành quy định này trên địa bàn tỉnh Hà Giang.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận văn

Về mặt lý luận: Luận văn là công trình nghiên cứu khoa học đầu tiên, có tính hệ thống và tương đối toàn diện về thực tiễn áp dụng nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang ở cấp độ một luận văn thạc sĩ luật học với những đóng góp về mặt khoa học đã nêu trên.

Về mặt thực tiễn: Kết quả nghiên cứu của luận văn giúp các cơ quan tiến hành tố tụng xác định và áp dụng đúng đắn, thống nhất nguyên tắc, trình tự, thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong quá trình giải quyết vụ án, đưa ra những kiến nghị nhằm hoàn thiện các quy phạm pháp luật.

Bên cạnh đó, luận văn sẽ là một tài liệu tham khảo cần thiết và bổ ích dành cho không chỉ các nhà lập pháp, mà còn cho các nhà nghiên cứu, các cán bộ giảng dạy pháp luật, các nghiên cứu sinh, học viên cao học và sinh viên thuộc chuyên ngành Tư pháp hình sự tại các cơ sở đào tạo luật. Kết quả nghiên cứu của luận văn còn phục vụ cho việc trang bị những kiến thức cho các cán bộ thực tiễn đang công tác tại các cơ quan tiến hành tố tụng trong quá trình giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được khách quan, có căn cứ và đúng pháp luật.

7. Kết cấu của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận và Danh mục tài liệu tham khảo, nội dung của luận văn gồm 3 chương:

Chương 1: Những vấn đề chung về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự.

Chương 2: Quy định của pháp luật tố tụng hình sự về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự và thực tiễn áp dụng trên địa bàn tỉnh Hà Giang.

Chương 3: Yêu cầu và giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong luật tố tụng hình sự Việt Nam.

Chương 1 **NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG** **VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ**

1.1. Khái niệm, ý nghĩa của giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

1.1.1. Khái niệm giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Qua phân tích, tác giả luận văn đưa ra khái niệm giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự như sau: *Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là trình tự, thủ tục giải quyết việc đòi bồi thường thiệt hại do tội phạm gây ra.*

1.1.2. Ý nghĩa của giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Giải quyết vấn đề dân sự ngay trong vụ án hình sự có ý nghĩa thực tiễn là: góp phần vào việc bảo đảm cho quá trình tiến hành tố tụng được thực hiện một cách thống nhất; là cơ sở quan trọng cho việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân khi tham gia tố tụng hình sự, bảo đảm mọi hành vi gây thiệt hại đến tính mạng, sức khỏe hoặc tài sản của công dân, cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội đều phải bồi thường và xử lý kịp thời; góp phần vào việc động viên, giáo dục và tạo điều kiện để các cơ quan, tổ chức và mọi công dân có ý thức tuân thủ pháp luật và tích cực tham gia vào việc đấu tranh phòng chống tội phạm và dân chủ hóa quá trình tố tụng; có ý nghĩa cho việc định hướng xây dựng pháp luật tố tụng hình sự.

1.2. Bản chất và phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Trong tố tụng hình sự của nước ta hiện nay, cho phép khi xét xử một vụ án hình sự thì giải quyết luôn cả vấn đề dân sự trong vụ án hình sự đó. Việc xác định mức độ thiệt hại do tội phạm gây ra có ý nghĩa không chỉ trong việc giải quyết vấn đề dân sự mà còn có ý nghĩa trong cả giải quyết vấn đề hình sự. Vì vậy xem xét vấn đề dân sự trong vụ án hình sự có tác dụng làm cho việc xét xử vụ án về mặt hình sự cũng như về mặt dân sự được đầy đủ, toàn diện. Mặt khác, xem xét vấn đề dân sự trong vụ án hình sự tiết kiệm thời gian và chi phí cho việc xét xử vụ án, bởi vì cùng một vụ việc không phải tiến hành giải quyết hai lần: lần thứ nhất buộc tội bị cáo, lần thứ hai liên quan đến vấn đề dân sự. Đồng thời,

giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự tạo điều kiện cho người bị hại chứng minh là có thiệt hại và mức độ thiệt hại do tội phạm gây ra. Người bị thiệt hại có nhiều điều kiện thuận lợi hơn cho việc bảo vệ quyền lợi của mình.

Trong một vụ án dân sự bình thường, về nguyên tắc, thì nghĩa vụ chứng minh cho yêu cầu của mình thuộc trách nhiệm của đương sự, trách nhiệm của bên đi kiện. Việc kiện dân sự trong vụ án hình sự cũng vậy. Tuy nhiên, việc kiện dân sự trong vụ án hình sự có những thuận lợi hơn khi việc chứng minh đó (có trường hợp chỉ là một phần) đã được cơ quan tiến hành tố tụng thực hiện. Còn trong vụ án hình sự, trách nhiệm xác định thiệt hại hoặc giá trị tài sản bị xâm phạm có liên quan đến cấu thành tội phạm hoặc trách nhiệm hình sự thuộc cơ quan tiến hành tố tụng. Khi xem xét giải quyết vấn đề dân sự (kiện dân sự) trong vụ án hình sự thì mức độ thiệt hại và giá trị tài sản được xác định là cơ sở cho việc xác định trách nhiệm dân sự. Người yêu cầu bồi thường thiệt hại được sử dụng kết quả đó của cơ quan tiến hành tố tụng hình sự mà không cần phải chứng minh mức độ thiệt hại hoặc giá trị tài sản. Đây chính là ưu điểm và là đặc thù của việc giải quyết việc kiện dân sự trong vụ án hình sự.

1.3. Khái quát lịch sử quy định của pháp luật Việt Nam về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

1.3.1. Giai đoạn từ 1945 đến 1988

Có thể nói, giai đoạn từ 1945 đến 1988, các văn bản quy phạm pháp luật về tố tụng hình sự quy định về việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự còn rất mờ nhạt, chưa được chú trọng, các văn bản quy phạm pháp luật tố tụng hình sự trong giai đoạn này chủ yếu là đơn hành không thể hiện được toàn diện, đầy đủ chính sách của Đảng, Nhà nước trong các lĩnh vực điều tra, truy tố, xét xử và thi hành án. Do đó ngày 28/6/1988 Quốc hội đã thông qua Bộ luật Tố tụng hình sự đầu tiên của Việt Nam.

1.3.2. Giai đoạn từ 1988 đến nay

Bộ luật Tố tụng hình sự năm 1988 chưa quy định nguyên tắc chung về việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự. Tuy nhiên giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự đã được quy định trong Bộ luật thông qua Điều 39 về người bị hại và Điều 40 về nguyên đơn dân sự. Các quy định này

đã khẳng định việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là việc giải quyết bồi thường thiệt hại về vật chất cho người bị hại và bồi thường thiệt hại vật chất cho nguyên đơn dân sự của người phạm tội.

Trong giai đoạn này, việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được quy định trong một số văn bản hướng dẫn hay báo cáo tổng kết công tác ngành của Tòa án nhân dân tối cao, như Công văn số 97/NCPL ngày 04/10/1991; Kết luận tại Hội nghị tổng kết ngành Tòa án năm 1993. Tuy vậy, thực tiễn cho thấy các cơ quan tiến hành tố tụng thường giải quyết các vấn đề dân sự gắn liền với việc chứng minh tội phạm nhưng việc thực hiện vấn đề này còn thiếu thống nhất.

Năm 2003, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam đã thông qua Bộ luật Tố tụng hình sự, có hiệu lực thi hành kể từ ngày 01 tháng 7 năm 2004. Bộ luật đã lần đầu pháp điển hóa và khái quát tiên việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự thành một nguyên tắc cơ bản của luật tố tụng hình sự (Điều 28).

Bên cạnh đó, các văn bản hướng dẫn thi hành Bộ luật Tố tụng hình sự như Nghị quyết số 05/2005/NQ-HĐTP ngày 08/12/2005 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao hướng dẫn thi hành một số quy định trong phần thứ tư "Xét xử phúc thẩm" của Bộ luật Tố tụng hình sự và Nghị quyết số 03/2006/NQ-HĐTP ngày 08/7/2006 hướng dẫn áp dụng một số các quy định của Bộ luật Dân sự về Bồi thường thiệt hại ngoài hợp đồng, công văn số 121/2003/KHXX ngày 19/9/2003 của Tòa án nhân dân tối cao về việc giải quyết vấn đề liên quan đến tài sản, bồi thường thiệt hại trong vụ án hình sự... cũng đã quy định về trình tự, thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự.

1.4. Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong luật tố tụng hình sự một số nước trên thế giới

Trong mục này, tác giả luận văn trình bày sơ lược về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong luật tố tụng hình sự một số nước trên thế giới, bao gồm:

1.4.1. Bộ luật Tố tụng hình sự của liên bang Nga

1.4.2. Luật tố tụng hình sự của nước Cộng hòa nhân dân Trung Hoa

1.4.3. Luật Tố tụng hình sự của nước Cộng hòa Pháp

1.4.4. Luật Điều tra và tố tụng hình sự của Vương quốc Anh

Qua nghiên cứu pháp luật tố tụng hình sự của một số nước cho thấy: Các Bộ luật Tố tụng hình sự của các nước trên thế giới không quy định việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là một nguyên tắc cơ bản của luật tố tụng hình sự. Ở các nước theo hệ thống pháp luật Common Law mà đại diện điển hình là Vương quốc Anh có sự phân biệt rõ ràng giữa pháp luật về hành vi gây thiệt hại ngoài hợp đồng và pháp luật về hình sự nên vấn đề dân sự phát sinh khi có hành vi phạm tội không được giải quyết theo luật tố tụng hình sự mà được giải quyết theo một vụ kiện dân sự khác, theo đó Tòa án không xét xử dân sự và hình sự cùng một lúc, hai việc xét xử dân và hình phải tách biệt nhau.

Pháp luật của một số nước khác như Liên bang Nga, Trung Quốc và Cộng hòa Pháp lại thừa nhận và cho phép khi xét xử một vụ án hình sự thì giải quyết vấn đề dân sự phát sinh do hành vi phạm tội gây ra trong cùng vụ án hình sự đó hoặc có thể tách vấn đề dân sự ra để giải quyết theo thủ tục tố tụng dân sự giống như luật tố tụng hình sự Việt Nam. Việc tách ra để giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự theo thủ tục tố tụng dân sự hay xét xử vụ án hình sự đồng thời giải quyết luôn vấn đề dân sự phải được thực hiện theo nguyên tắc hình hoãn hộ, theo đó nếu vụ án hình sự đã được Tòa hình sự thụ lý và đương sự lại đòi bồi thường trước Tòa dân sự thì phải đợi đến khi có bản án chung thẩm về hình sự thì đương sự mới được tiếp tục vụ kiện trước Tòa dân sự để bồi thường thiệt hại. Điều này có ý nghĩa là tránh cho Tòa hình sự và Tòa dân sự cùng xử lý một vụ việc nhưng có thể đưa ra hai bản án trái ngược nhau.

Chương 2

QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG VỤ ÁN HÌNH SỰ VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH HÀ GIANG

2.1. Quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

2.1.1. Những quy định chung

Điều 28, Bộ luật Tố tụng hình sự 2003, quy định: "Việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được tiến hành cùng với việc giải quyết vụ án

hình sự. Trong trường hợp vụ án hình sự phải giải quyết vấn đề bồi thường, bồi hoàn mà chưa có điều kiện chứng minh và không ảnh hưởng đến việc giải quyết vụ án hình sự thì có thể tách ra để giải quyết theo thủ tục tố tụng dân sự".

Trong thực tiễn hiện nay, khi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, các thẩm phán chủ yếu vận dụng các quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự 2003, Bộ luật Dân sự 2005 và các văn bản hướng dẫn như Công văn số 121/2003/KHXX ngày 19/9/2003 hướng dẫn thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, Nghị quyết số 05/2005/NQ-HĐTP ngày 08/12/2005 hướng dẫn thi hành một số quy định trong phần thứ tư "Xét xử phúc thẩm" của Bộ luật Tố tụng hình sự, Nghị quyết số 03/2006/NQ-HĐTP ngày 08/7/2006 hướng dẫn áp dụng một số các quy định của Bộ luật Dân sự về bồi thường thiệt hại ngoài hợp đồng để giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự.

2.1.2. Về tách việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Về nguyên tắc, việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được giải quyết cùng với vụ án hình sự. Tuy nhiên, trong trường hợp vụ án hình sự phải giải quyết vấn đề bồi thường, bồi hoàn mà chưa có điều kiện chứng minh và không ảnh hưởng đến việc giải quyết vụ án hình sự thì có thể tách ra để giải quyết theo thủ tục tố tụng dân sự.

Bộ luật Tố tụng hình sự và Công văn số 121/2003/KHXX quy định thẩm quyền tách vấn đề dân sự trong vụ án hình sự thuộc về Hội đồng xét xử cấp sơ thẩm, phúc thẩm và Hội đồng xét xử giám đốc thẩm.

2.1.3. Về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

2.1.3.1. Những người tham gia tố tụng trong việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Theo quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự Việt Nam 2003 thì vị trí của người tham gia tố tụng trong việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự bao gồm:

- Người bị hại.
- Nguyên đơn dân sự.
- Bị đơn dân sự.
- Người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án.

2.1.3.2. Thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Một vấn đề đặt ra là muốn giải quyết đúng và chính xác vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, cơ quan tiến hành tố tụng cần tuân theo những trình tự, thủ tục nhất định. Vậy thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được thực hiện như thế nào?

Bộ luật Tố tụng hình sự quy định việc giải quyết vấn đề dân sự được tiến hành đồng thời với việc giải quyết phần trách nhiệm hình sự của vụ án nên Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2003 không qui định thủ tục riêng mà vấn đề dân sự trong vụ án hình sự sẽ tuân theo trình tự, thủ tục giải quyết vụ án hình sự. Xuất phát từ đặc thù của quan hệ dân sự nên khi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự còn phải tuân theo những nguyên tắc riêng của tố tụng dân sự nhằm đảm bảo quyền bình đẳng của các đương sự khi tham gia tố tụng. Tuy nhiên, Tòa án không thể đồng thời áp dụng cả thủ tục tố tụng hình sự và thủ tục tố tụng dân sự để giải quyết một vụ án mà chỉ có thể áp dụng thủ tục tố tụng dân sự nằm trong thủ tục tố tụng hình sự nói chung để giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án đó. Vì vậy, việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự sẽ tuân theo thủ tục tố tụng hình sự trên cơ sở kết hợp với các nguyên tắc của tố tụng dân sự. Quá trình giải quyết một vụ án phải trải qua nhiều giai đoạn khác nhau, bắt đầu từ giai đoạn khởi tố, đến giai đoạn điều tra, truy tố, xét xử, và kết thúc ở giai đoạn thi hành án. Mỗi giai đoạn đều có một chức năng và nhiệm vụ khác nhau nhưng đều nhằm mục đích giải quyết vụ án hình sự được khách quan, toàn diện, bảo đảm đúng người, đúng tội, đúng pháp luật.

2.1.3.3. Thi hành án phần dân sự trong vụ án hình sự

Hiện nay có nhiều quan điểm tranh luận khác nhau về việc cho rằng thi hành án có phải là một giai đoạn của tố tụng hình sự không hay chỉ là một hoạt động thực hiện pháp luật? Trong phạm vi luận văn này chúng tôi không đề cập đến nội dung này mà chỉ xem xét việc thi hành án là giai đoạn cuối cùng trong chuỗi hoạt động kể từ giai đoạn điều tra, truy tố, xét xử và thi hành án, xem quá trình thi hành án là giai đoạn đảm bảo sao cho các phán quyết của Tòa án có hiệu lực trong thực tiễn.

Việc thi hành phần vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được thực hiện theo trình tự, thủ tục do Luật Thi hành án dân sự quy định.

Việc thi hành án kết thúc trong trường hợp đương sự đã thực hiện xong quyền, nghĩa vụ của mình; có quyết định đình chỉ thi hành án hoặc có quyết định trả đơn theo yêu cầu thi hành án. Khi kết thúc thi hành án, đương sự có quyền yêu cầu cơ quan thi hành án dân sự xác nhận kết quả thi hành án.

2.2. Thực tiễn áp dụng quy định pháp luật về việc giải quyết vấn đề dân sự Trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang

2.2.1. Tình hình giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang

Tác giả luận văn xin đưa ra các bảng số liệu thống kê để thể hiện được tình hình giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang trong 5 năm qua (từ năm 2010 đến năm 2014):

Bảng 2.1: Số liệu về công tác giải quyết, xét xử sơ thẩm các loại án của Tòa án nhân dân trên địa bàn tỉnh Hà Giang từ năm 2010 đến năm 2014

TT	Loại án	Tổng		
		Tổng số	Giải quyết xong	Tỷ lệ (%)
1	Hình sự	1.578	1.570	99,5
2	Dân sự tranh chấp	1.040	984	94,6
3	Hôn nhân gia đình	2.681	2.642	98,5
4	Án khác	84	80	95,2
	Tổng	5.383	5.276	98,0

Nguồn: Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang.

Bảng 2.2: Tổng hợp số vụ án hình sự có giải quyết vấn đề dân sự từ năm 2010 - 2014 tại Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang

Năm	Tổng số các vụ án hình sự sơ thẩm đã giải quyết	Tổng số các vụ án hình sự sơ thẩm có giải quyết vấn đề dân sự	Tỷ lệ (%)
2010	219	185	80
2011	256	203	80,1
2012	311	247	80
2013	389	319	80,1
2014	403	312	80

Nguồn: Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang.

Bảng 2.3: Tổng hợp số vụ án hình sự có giải quyết vấn đề dân sự bị kháng cáo, kháng nghị phần dân sự từ năm 2010 - 2014 tại Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang

Năm	Số vụ án hình sự sơ thẩm có giải quyết vấn đề dân sự bị kháng cáo, kháng nghị	Số vụ án hình sự sơ thẩm có giải quyết vấn đề dân sự bị kháng cáo, kháng nghị phần dân sự	Tỷ lệ (%)
2010	15	3	20
2011	13	2	15,3
2012	11	2	18,1
2013	15	3	20
2014	12	2	16,6

Nguồn: Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang.

Bảng 2.4: Số liệu thống kê kết quả thi hành án dân sự trong hình sự theo đơn yêu cầu các năm từ 2010 đến 2014

Năm	Tổng thụ lý án dân sự trong hình sự (việc)	Kết quả giải quyết xong/số có điều kiện thi hành (việc)	Tỷ lệ (%)
2010	61	52/58	89,6
2011	63	20/22	91
2012	72	35/38	92,1
2013	63	55/59	93,2
2014	51	44/46	95,6

Nguồn: Cục Thi hành án dân sự tỉnh Hà Giang.

2.2.2. Hạn chế trong việc áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang và nguyên nhân

Thứ nhất: Trong quá trình giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự Thẩm phán nói riêng, Hội đồng xét xử nói chung đã xác định sai tư cách tham gia tố tụng dẫn đến việc quyết định về bồi thường thiệt hại không đúng.

Thứ hai: Nhiều trường hợp khi giải quyết phần dân sự trong vụ án hình sự đã không xác định đầy đủ các khoản chi phí hợp lý để buộc bị cáo phải bồi thường nên đã dẫn đến trường hợp xác định mức bồi thường thiệt hại không chính xác, làm ảnh hưởng tới quyền lợi của người bị hại.

Thứ ba: Tòa án cấp sơ thẩm khi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự đã tuyên buộc liên đới bồi thường nhưng lại không chia kỹ phần cụ thể dẫn đến việc Tòa án cấp phúc thẩm phải sửa bản án sơ thẩm.

* Nguyên nhân về pháp luật

- Về cơ sở pháp lý cho việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự hiện mới chỉ có Điều 28 Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2003 và một số quy định rải rác về việc tách vấn đề dân sự trong vụ án hình sự do đó chúng ta vẫn đang phải đối mặt với một thực tế là việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự còn thiếu nhất quán, gặp nhiều sai lầm, thiếu sót.

- Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2003 cũng như các văn bản hướng dẫn thi hành lại không quy định rõ ai, cơ quan nào có quyền tách vấn đề dân sự trong vụ án hình sự để giải quyết.

- Điều 28 Bộ luật Tố tụng hình sự năm 2003 đưa ra một loạt các khái niệm như "vấn đề dân sự trong vụ án hình sự", "chưa có điều kiện chứng minh", "không ảnh hưởng đến việc giải quyết vụ án hình sự" nhưng không giải thích hay làm rõ về các khái niệm này nên những người tiến hành tố tụng thường có cách hiểu khác nhau theo ý chủ quan, cảm tính của mình do đó dẫn đến tình trạng áp dụng không thống nhất.

- Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành quy định một nguyên tắc cơ bản buộc các cơ quan tiến hành tố tụng phải tiến hành một hoạt động tố tụng là giải quyết các vấn đề dân sự đồng thời với việc giải quyết vụ án hình sự nhưng lại không quy định cách thức, trình tự, chuẩn mực cụ thể cho việc thực hiện quy định này.

- Bộ luật Tố tụng hình sự Việt Nam năm 2003 đã đưa ra khái niệm về người bị hại, nguyên đơn dân sự, bị đơn dân sự nhưng chưa đưa ra khái niệm về người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án từ đó dẫn đến việc có sự nhầm lẫn khi xác định tư cách tham gia tố tụng của loại người này làm ảnh hưởng tới quyền và lợi ích hợp pháp của họ trong quá trình giải quyết vấn đề dân sự.

- Bộ luật Tố tụng hình sự đã đưa ra khái niệm, quy định các quyền và nghĩa vụ tố tụng của nguyên đơn dân sự. Tuy nhiên, khái niệm này còn

nhiều điểm hạn chế cần phải sửa đổi để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của cơ quan, tổ chức bị hành vi phạm tội xâm hại.

- Ngoài ra, quy định về thủ tục đưa bản án, quyết định ra thi hành và cơ quan, tổ chức có nhiệm vụ thi hành bản án, quyết định của Tòa án chưa rõ ràng chủ yếu mục đích của điều luật chỉ hướng đến việc "thi hành phần hình sự" mà ít đề cập đến việc "thi hành phần dân sự" trong bản án hình sự, quy định này thậm chí còn có nội dung bất cập và mâu thuẫn với quy định của luật chuyên ngành về thi hành án phần dân sự đó là Luật thi hành án dân sự năm 2008.

*** Nguyên nhân về áp dụng pháp luật**

- Trong quá trình giải quyết vụ án các cơ quan tiến hành tố tụng đã không quan tâm đúng mức tới việc giải quyết vấn đề trách nhiệm dân sự mà chỉ chú trọng đến việc giải quyết vấn đề trách nhiệm hình sự.

- Công tác kiểm tra của Tòa án nhân dân tỉnh đối với Tòa án nhân dân các huyện chưa được thực hiện thường xuyên, chủ yếu yêu cầu các đơn vị tự kiểm tra và báo cáo. Việc hướng dẫn áp dụng pháp luật chưa kịp thời, có nhiều văn bản hướng dẫn chưa cụ thể dẫn đến nhận thức của Thẩm phán, Thư ký chưa thống nhất về cách áp dụng pháp luật trong cùng một vụ án.

- Chưa có cơ chế, hình thức xử lý nghiêm khắc đối với các Thẩm phán có án hủy do lỗi chủ quan.

*** Nguyên nhân về tổ chức cán bộ**

- Công tác đào tạo, bồi dưỡng, tập huấn nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ cho cán bộ làm việc tại các cơ quan tiến hành tố tụng chưa được đầu tư đúng mức. Lãnh đạo của một số Tòa án cấp huyện chưa phát huy đầy đủ tinh thần trách nhiệm, năng lực quản lý và điều hành làm giảm hiệu quả và chất lượng công tác. Trình độ, năng lực của một bộ phận cán bộ, Thẩm phán Tòa án chưa ngang tầm với yêu cầu nhiệm vụ, còn bất cập, hạn chế.

- Số cán bộ có trình độ chuyên môn nghiệp vụ cao tại các cơ quan tiến hành tố tụng trên địa bàn tỉnh còn thiếu. Nguồn tuyển dụng cán bộ và bổ nhiệm các chức danh tư pháp như Điều tra viên, Kiểm sát viên, Thẩm phán tất hạn chế nên đã tạo ra áp lực lớn trong việc thực hiện nhiệm vụ công tác.

Chương 3

**YÊU CẦU VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ
ÁP DỤNG QUY ĐỊNH VỀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ DÂN SỰ TRONG
VỤ ÁN HÌNH SỰ TRONG LUẬT TỐ TỤNG HÌNH SỰ VIỆT NAM**

3.1. Yêu cầu về nâng cao hiệu quả áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

Theo tác giả luận văn, để tiếp tục nâng cao hiệu quả áp dụng quy định pháp luật về quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự theo pháp luật tố tụng hình sự để đáp ứng yêu cầu cải cách tư pháp giai đoạn hiện nay chúng ta cần:

- Tiếp tục quán triệt và khẳng định mục tiêu, quan điểm, phương hướng của chiến lược cải cách tư pháp trong các văn kiện của Đảng.

- Việc hoàn thiện chính sách pháp luật, thủ tục tố tụng trong quá trình giải quyết vụ án hình sự cần có sự phân định rõ thẩm quyền quản lý hành chính với trách nhiệm, quyền hạn cho đội ngũ Điều tra viên, Kiểm sát viên, Thẩm phán để họ chủ động và có đủ điều kiện trong thực hiện nhiệm vụ, nâng cao tính độc lập và chịu trách nhiệm trước pháp luật về các hành vi và quyết định tố tụng của mình.

- Bộ luật Tố tụng hình sự sửa đổi cần điều chỉnh khung kết cấu để phù hợp với sự phân chia các giai đoạn tố tụng.

- Cần sửa đổi, bổ sung các quy định nhằm tăng cường hoạt động kiểm tra, giám sát, kiểm soát chặt chẽ quá trình giải quyết vụ án hình sự nói chung, vụ án hình sự có giải quyết vấn đề dân sự nói riêng.

3.2. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả áp dụng quy định của pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự

3.2.1. Về lập pháp

- Cần quy định cụ thể về trình tự, thủ tục tố tụng khi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trong Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành thành một chương riêng hoặc trong các văn bản hướng dẫn thi hành Bộ luật Tố tụng hình sự để các cơ quan tiến hành tố tụng khẩn trương giải quyết vụ án đúng thời hạn luật định.

- Việc sửa đổi Bộ luật Tố tụng hình sự cần quy định cụ thể thẩm quyền, trình tự, thủ tục, thời hạn trong việc giải quyết vụ án hình sự nói chung, vấn đề dân sự trong vụ án hình sự nói riêng.

- Điều 28 Bộ luật Tố tụng hình sự cần được sửa đổi như sau: *"Việc giải quyết kiện dân sự trong vụ án hình sự được tiến hành cùng với việc giải quyết vụ án hình sự. Trong trường hợp cần tránh việc kéo dài thời gian xét xử vụ án hình sự thì tách việc kiện dân sự ra để giải quyết theo thủ tục tố tụng dân sự"*.

- Cần xây dựng và hoàn thiện các quy phạm pháp luật về người tham gia tố tụng, đặc biệt là những người tham gia tố tụng có liên quan trực tiếp đến việc giải quyết phần trách nhiệm dân sự của vụ án đó là người bị hại, nguyên đơn dân sự, bị đơn dân sự, người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án. Cụ thể:

+ Theo chúng tôi, khái niệm người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án có thể được xây dựng như sau: *Người có quyền lợi liên quan đến vụ án là người có lợi ích vật chất hoặc tinh thần có liên quan đến hành vi phạm tội của bị cáo và được cơ quan tiến hành tố tụng xác định họ có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án hình sự..*

+ Điều 52 nên quy định là: *"Nguyên đơn dân sự là cá nhân, cơ quan tổ chức bị thiệt hại do tội phạm gây ra và có yêu cầu bồi thường thiệt hại"*.

- Điều 51 nên quy định khái niệm Bị hại như sau: *Bị hại bao gồm cá nhân bị thiệt hại về thể chất, tinh thần, tài sản và cơ quan, tổ chức bị thiệt hại về tài sản, uy tín do tội phạm gây ra.*

- Ngoài ra cũng cần xây dựng và quy định rõ trong Bộ luật Tố tụng hình sự hoặc trong các văn bản hướng dẫn thi hành các khái niệm "Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự", "không ảnh hưởng tới việc giải quyết vụ án hình sự". Theo chúng tôi, cần quy định:

+ *Vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là những quan hệ về bồi thường thiệt hại do tội phạm gây ra.*

+ *Không ảnh hưởng tới việc giải quyết vụ án hình sự là phần dân sự được tách không liên quan đến việc xác định cấu thành tội phạm, việc xem xét tình tiết tăng nặng, giảm nhẹ trách nhiệm hình sự của bị can, bị cáo.*

3.2.2. Về áp dụng pháp luật

- Trước hết cần hiểu một cách đầy đủ, đúng đắn và sâu sắc về các nội dung của nguyên tắc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự quy định tại Điều 28 Bộ luật Tố tụng hình sự. Đồng thời phải tìm hiểu, nghiên cứu kỹ, thường xuyên cập nhật đầy đủ, kịp thời các văn bản nói chung và các văn bản pháp luật có liên quan đến vấn đề trách nhiệm dân sự trong vụ án hình sự nói riêng, đặc biệt là các văn bản pháp luật dân sự, pháp luật tố tụng dân sự, các thông tư liên tịch, nghị quyết của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao ban hành hướng dẫn áp dụng thống nhất pháp luật để vận dụng giải quyết các vụ án cụ thể được chính xác.

- Cần có sự cân nhắc khi quyết định có hay không tách vụ án sao cho vừa có lợi cho việc giải quyết vụ án vừa bảo đảm được quyền và lợi ích hợp pháp của người thiệt hại.

- Khi áp dụng pháp luật để giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự phải hiểu một cách đầy đủ, chính xác các khái niệm và nội dung quy định của pháp luật về người tham gia tố tụng nói chung và những người tham gia tố tụng có liên quan trực tiếp tới việc giải quyết vấn đề trách nhiệm dân sự trong vụ án như người bị hại, nguyên đơn dân sự, bị đơn dân sự, người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan đến vụ án.

- Trong quá trình giải quyết vụ án hình sự, bên cạnh việc xử lý vấn đề trách nhiệm hình sự, các cơ quan tiến hành tố tụng, người tiến hành tố tụng cần coi trọng cả việc giải quyết vấn đề dân sự.

- Những người tiến hành tố tụng cần nêu cao tinh thần trách nhiệm để quá trình giải quyết vụ án hình sự nói chung và giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự nói riêng được thực hiện theo đúng các quy định của Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự, Bộ luật Dân sự, Bộ luật Tố tụng dân sự và theo tinh thần cải cách tư pháp.

- Tăng cường công tác phối hợp giữa các cơ quan tiến hành tố tụng, góp phần nâng cao chất lượng công tác điều tra, truy tố và xét xử hình sự.

- Đối với các vụ án phức tạp hoặc có nhiều quan điểm khác nhau thì người có thẩm quyền tiến hành tố tụng cần nghiên cứu hồ sơ, tìm hiểu tài

liệu và các quy định của pháp luật về vấn đề chưa rõ, cũng có thể làm công văn trao đổi nghiệp vụ hoặc báo cáo trực tiếp với cơ quan cấp trên để hạn chế các vi phạm tố tụng, sai sót về nội dung khi giải quyết vụ án.

- Làm tốt hơn nữa công tác tổng kết thực tiễn giải quyết các vụ án và hướng dẫn áp dụng thống nhất pháp luật, kịp thời tháo gỡ những vướng mắc trong việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án.

- Chính phủ, các bộ, ngành, cấp ủy, chính quyền địa phương các cấp cần tiếp tục tạo điều kiện, đổi mới và hoàn thiện cơ chế phân bổ ngân sách cho các cơ quan và các hoạt động tư pháp; ưu tiên hơn nữa trang bị, phương tiện phục vụ công tác điều tra, đấu tranh phòng chống tội phạm, công tác xét xử và thi hành án.

3.2.3. Về công tác cán bộ

- Cấp ủy Đảng, Thủ trưởng các cơ quan trong hoạt động điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án cần tăng cường công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, phẩm chất đạo đức cán bộ, công chức; tiếp tục chỉ đạo và tổ chức thực hiện tốt, có hiệu quả việc kiểm điểm theo Nghị quyết Trung ương 4 (Khóa XI) của Đảng.

- Thường xuyên nâng cao trình độ chuyên môn nghiệp vụ, nâng cao nhận thức áp dụng pháp luật cũng như các văn bản hướng dẫn thi hành cho cán bộ, công chức làm việc trong các cơ quan tiến hành tố tụng.

- Tăng cường công tác quản lý cán bộ, thanh tra, kiểm tra để kịp thời phát hiện và xử lý nghiêm minh đối với những tập thể, cá nhân, cán bộ công chức có vi phạm.

- Làm tốt công tác tổ chức cán bộ, từng bước tuyển dụng cán bộ theo hướng đủ về số lượng, tinh về chất lượng.

- Có cơ chế thu hút, tuyển chọn những người có tâm huyết, đủ đức, tài vào làm việc tại các cơ quan tư pháp nói chung, cơ quan tiến hành tố tụng nói riêng.

- Xây dựng chế độ, chính sách tiền lương, khen thưởng phù hợp với lao động đặc thù của cán bộ làm công tác tư pháp.

- Bản thân những cán bộ, công chức công tác trong các ngành bảo vệ pháp luật cần phải tự mình tu dưỡng, rèn luyện phẩm chất đạo đức, chủ động nghiên cứu, cập nhật văn bản, không ngừng học hỏi trong thực tiễn và từ

đồng nghiệp để nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ đáp ứng đòi hỏi ngày càng cao của xã hội nói chung và của nghề nghiệp nói riêng.

KẾT LUẬN

Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là một nguyên tắc cơ bản của Bộ luật Tố tụng hình sự, làm kim chỉ nam chi phối toàn bộ quá trình khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử, thi hành án đối với các vụ án có vấn đề dân sự nảy sinh do việc thực hiện tội phạm. Trong quá trình tố tụng, ngoài việc phải chứng minh và giải quyết phần trách nhiệm hình sự, các cơ quan tiến hành tố tụng còn phải chứng minh và giải quyết phần trách nhiệm dân sự trong vụ án một cách chính xác, khách quan. Quá trình này được thực hiện theo trình tự thủ tục luật định từ giai đoạn khởi tố vụ án cho tới khi kết thúc việc thi hành án. Việc áp dụng chính xác các quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự được thực hiện đúng đắn, qua sẽ góp phần vào việc đấu tranh phòng ngừa tội phạm nói chung và bảo vệ các quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân, tổ chức nói riêng.

Có thể nói, giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự là vấn đề phức tạp cả về lý luận và thực tiễn áp dụng. Đặc biệt trên địa bàn tỉnh Hà Giang, vấn đề này chưa được nghiên cứu, đánh giá cụ thể từ thực tiễn. Trong hoàn cảnh đó, luận văn thạc sĩ với đề tài "*Giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự và thực tiễn áp dụng trên địa bàn tỉnh Hà Giang*" đã đạt được những kết quả nghiên cứu có tính mới về khoa học và giá trị thực tiễn. Kết quả nghiên cứu của luận văn có thể rút ra một số kết luận sau:

1. Làm rõ được khái niệm, các đặc điểm cơ bản và ý nghĩa của giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, làm rõ được bản chất và phạm vi giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự; Luận văn cũng đã khái quát được được lịch sử hình thành và phát triển của các quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự từ Cách mạng tháng Tám năm 1945 đến nay cũng như các quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự của một số nước trên thế giới.

2. Luận văn đã tổng hợp, phân tích rõ hơn các quy định của pháp luật tố tụng hình sự về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, cụ thể là các quy định về việc giải quyết vấn đề dân sự đồng thời với việc giải quyết vụ án hình sự và quy định về tách việc giải quyết vấn đề dân sự trong quá trình giải quyết vụ án hình sự bằng việc xác định rõ quan hệ pháp luật giữa những người tham gia tố tụng và nhiệm vụ của các cơ quan tiến hành tố tụng, người tiến hành tố tụng khi xem xét giải quyết vấn đề dân sự đồng thời với vụ án hình sự. Nêu căn cứ, thẩm quyền, trình tự, thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, qua đó lý giải tại sao Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự không có nhiều điều luật quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, làm cơ sở cho việc đưa ra những kiến giải lập pháp nhằm hoàn thiện pháp luật về vấn đề này.

3. Luận văn đã nghiên cứu thực tiễn áp dụng quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang trên cơ sở đi sâu phân tích việc áp dụng quy định này trong quá trình xét xử các vụ án hình sự của Tòa án nhân dân tỉnh Hà Giang. Qua việc nghiên cứu, phân tích các bản án bị kháng cáo, kháng nghị phần dân sự để thấy, trong thực tiễn việc áp dụng quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh vẫn còn có những hạn chế nhất định, nhiều trường hợp xác định sai tư cách người tham gia tố tụng, triệu tập không đầy đủ những người liên quan đến vụ án tham gia phiên tòa, quyết định mức bồi thường thiệt hại không chính xác, áp dụng sai các quy định của Bộ luật Dân sự để giải quyết phần trách nhiệm dân sự trong vụ án hình sự... làm ảnh hưởng tới quyền lợi và lợi ích hợp pháp của các cá nhân, cơ quan, tổ chức. Luận văn cũng đã chỉ ra và phân tích nhưng nguyên nhân dẫn đến những thiếu sót trên là do các quy định của pháp luật hiện hành về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự còn thiếu, chưa cụ thể và thường được quy định rải rác trong các văn bản hướng dẫn thi hành; đội ngũ cán bộ trong các cơ quan tiến hành tố tụng còn thiếu, chưa được đào tạo, bồi dưỡng đầy đủ về chuyên môn, nghiệp vụ.

4. Để nâng cao hiệu quả áp dụng quy định pháp luật về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, luận văn đã đưa ra một số yêu cầu chung về

hoàn thiện quy định pháp luật tố tụng liên quan đến vấn đề này trong tiến trình cải cách tư pháp giai đoạn hiện nay. Đồng thời đưa ra các giải pháp nâng cao hiệu quả áp dụng quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, cụ thể:

Về lập pháp, cần từng bước hoàn thiện các quy định về việc giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự. Đặc biệt cần quy định trình tự, thủ tục giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự, pháp điển hóa các quy định trong các văn bản hướng dẫn thành các điều luật trong Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự.

Về áp dụng pháp luật, bên cạnh việc xử lý vấn đề trách nhiệm hình sự, các cơ quan tiến hành tố tụng, người tiến hành tố tụng cần coi trọng cả việc giải quyết vấn đề dân sự, cần thường xuyên cập nhật, nghiên cứu kỹ các quy định của luật dân sự, luật tố tụng dân sự và các văn bản hướng dẫn thi hành để có thể giải quyết vụ án được đúng theo quy định của pháp luật.

Về công tác cán bộ, cần tăng cường thực hiện tốt công tác cán bộ theo hướng xác định rõ quyền hạn, trách nhiệm pháp lý; tiêu chuẩn chính trị, đạo đức, trình độ chuyên môn nghiệp vụ và kinh nghiệm kiến thức xã hội đối với từng loại cán bộ. Đề cao tính độc lập, khách quan của từng chức danh tư pháp, đảm bảo xây dựng đội ngũ cán bộ có chất lượng, hiệu quả, phù hợp với mục tiêu, quan điểm và phương hướng cải cách tư pháp giai đoạn hiện nay.

Qua nghiên cứu về lý luận và thực tiễn áp dụng quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang, trong phạm vi nghiên cứu của luận văn và nội dung của đề tài còn nhiều vấn đề phức tạp, với khả năng còn hạn chế có thể chưa nghiên cứu, phân tích thấu đáo. Nhưng có thể nói luận văn đã có đóng góp kiến thức nhất định vào hệ thống lý luận chung của luật tố tụng hình sự về vấn đề này cũng như góp phần đưa ra được những giải pháp để nâng cao hiệu quả thi hành trong thực tiễn quy định về giải quyết vấn đề dân sự trong vụ án hình sự trên địa bàn tỉnh Hà Giang.